

levensindrukken van uw kind zich in het op-
pervakke lijken, dan blijkt het later vaak
volstrekt onleeflijk, om de belopen schade in
te halen. Het zwaren over de oppervlakte is
dan ook voor uw lieveling eenmaal de gewone
praktijk geworden, en van een dieper indringen
in de groote levensvragen heeft 't geen besef.
Inhalen kunt ge dit verzuim op later leeftijd
niet dan uiterst moeilijk. De levenswendingen
in den geest van uw lieveling beginnen reeds
zoo vroeg in de kinderjaren zich af te tekenen,
en van een inhalen van een hierbij door verzuim
belopen schade is meestal geen sprake.

De opvoeding mag niet verlopen in enkel
schrijven, leeren, cijfers leeren. Het komt in
de eerste plaats zelfs bij uw kinderen op het
geven van een vasten plooi aan het innerlijk
zielsleven aan. Zelfs een rijke catechistie volstaat
niet. Achter het geheugen en de denkoefening
ligt ook bij uw kind het wezen van zijn natuur,
en daarom komt 't van zelf er in de eerste plaats
op aan, dat de zielkrachten in het in 't erlijk wezen
van uw lieveling bij zijn tot behoorlijke oefe-
ning geraken. Ge ziet dit lichamelijke bij de
gymnastische oefening. Wordt uw kind van der
jugd af gewadig en doeltreffend in 't gymnas-
tisch zich bewegen, in zwemmen, in worstelen,
in loopen en springen geoefend, dan staat 't
mirakel sterk door geoefende kracht, terwijl
omgekeerd een lichamelijke verwaarloosd kind
straks als man of vrouw achterlijk bleef en telkens
een zwakke natuur en nog zwakker figuur verradde.
En zoo nu is 't ook geestelijk. Is uw kind van mee-
af, door de oppervlakte heen, in die dieperen
grond van 't leven en tot in het wezen der dingen
ingedrongen, dan ontving het rijke oefening, dan
verkreeg 't zelfs lust in wat insaansing verdort,
en dan kan het met een zweven boven de
oppervlakte geen vrede hebben.

Natuurlijk scheelt ook hier kind bij kind.
Er zijn kinderen van zulk een bezielende aandrif-
tel, dat ze uit eigen zucht en neiging naar alles
vragen, zich van alles op de hoogte stellen,
en in alles meeleven, terwijl er omgekeerd
slapere naturen zijn, die gedurig een prikkel
behoeven om wakker te blijven. Hierop hebben
de ouders, hierop de onderwijzers dan ook
toe te zien, maar nooit of nimmer mag daarom
toegelaten dat uw kind in oppervlaktigheid
invalt. Ook uw lieveling moet dan wakker
geschud, en zelfs tot in uw gebied moet telkens
de hulpe van uw God worden ingeroepen, om
den geestelijken doodslap van uw lieveling af te
weten.

Komt uw kind niet tot eigen, persoonlijke
onwankelbaarheid van karakter, dan wordt het
van zelf een speelbal in de hand van wie 't
misbruiken wil. Op het slagveld ziet men dit
evenzoo. Is een leger bezielde door hoog
geestdrift, weet 't wat 't wil, deinst 't voor geen
offert terug en waagt het zich moedig in den
dood om de eere van de vlag en hiermee de
toekomst van land en volk te waarborgen, dan
vlamt elke oog, dan is er gloed in den toon van
't woord, dan aarzelen men niet en toef niet,
maar last, ook al schiet 't leven er bij in, door
en ten leste loopt 't dan op een winnen van
den veldslag uit. En juist zoo is 't nu ook in
de opvoeding. Zijne vader en moeder wakker
van aard, bezielde van geest, en onwankelbaar
van hart, dan weren ze hierdoor van zelf den
bedenkelijken invloed af, die anders zoo vaak
van 't dienstpersoneel of van med-scholieren
op hun lieveling uitgaat. Blijft 't daarentegen bij
een jong kind, van met af, een op een neergelide,
en hangt en dobbert, en niet weten wie, en
dus blindelings toetasten, dan is er van verdie-
ping van het leven en van verdieping van het ka-
rakter geen sprake. Het is en blijft dan alles
in het oppervlakkige zwaren. En ten slotte
blijkt dan ook de religie van uw kind niet veel
anders dan een napraten en mee afgiften te
zijn geweest. Is het daarentegen, dat van jong
af in uw kind vaste grondslag gelegd werd, dat
zich een fundamenteel onder geheel zijn existentie
in een kon zetten, en dat er een onwankelbare
houding zich in heel zijn optreden ging ver-
toonen, dan laat ge straks bij 't scheiden in
den dood aan uw lieveling een geestelijken levens-
schat achter, die de geestelijke kracht van uw
zoon of dochter verduubelt, en hun een geest-
telijke erfenis doet toekomen, die alle erfenis
in goud of andere schatten zeer verre te
boven gaat.

Dr. A. K.

Amsterdam, 31 October 1919.

Een onzer lezers vraagt ons, of het
parochiestelsel, dat zoo warm door ons
bepleit wordt, wel metterdaad het afdoende
geneesmiddel zal wezen om verbetering aan
te brengen in den toestand onzer stads-
kerken.

Reeds nu, merkt hij op, zijn de stads-
kerken in wijken verdeeld; heeft elke wijk
haar eigen predikant en hare eigene ouder-
lingen, die toezicht houden. Gesteld nu,
dat men die wijken tot zelfstandige kerken
maakt, zal het toezicht daardoor zooveel
beter kunnen worden? Het aantal predi-
kanten en ouderlingen blijft toch hetzelfde
en hun arbeidsveld blijft even groot. Het
onderscheid tusschen de wijkindeling en
de splitsing in parochies is een puur for-
meel verschil. Afdoende verbetering is niet
te verwachten van een ander stelsel, maar
van de meerdere toewijding der ambts-
dragers, van een betere regeling van hun
taak en vooral van een centraal orgaan,
dat nagaat, of zij hun arbeid behoorlijk
verrichten en dat de resultaten van hun
arbeid verzamelt en controleert.

De man, die hier aan het woord is, is
ouderling in een onzer groote stadskerken
en heeft dit ambt jarenlang vervuld. Als man
van rijpe ervaring heeft hij dus recht, dat
naar hem geluisterd wordt. En waar hij
zeker niet blind is voor de bestaande mis-
standen, en middelen aanwijst om tot
verbetering te komen, willen we gaarne
naar hem luisteren.

Nu is het zeker volkomen juist, dat geen
enkel stelsel op zich zelf waarborg bieden
kan voor een betere bearbeiding der ge-
meente, wanneer de ambtsdragers niet ver-
vuld zijn met heiligen ijver voor hun taak.
Maar dat het stelsel, of wil men liever
de formele organisatie der Kerk, er
daarom niet toe doen zou, is te ver-
gedreven. Calvijn heeft, om beter toe-
zicht op de gemeentelieden te oefenen,
het ouderlingengambt ingesteld naast de
predikanten, omdat dezen alleen niet in staat

waren op heel de gemeente het oog te
houden. Toch spreekt het wel vanzelf, dat
dit formele instituut op zich zelf geen
waarborg biedt voor beter toezicht, wanneer
deze ouderlingen hun taak niet met ernst
waarnemen. Er zijn, ook in ons vaderland,
tal van dorpskerken geweest, waar geen
ouderlingen waren en toch de predikant
zeer nauwkeurig toezicht hield op de ge-
meentelieden. En omgekeerd is het zeer wel
denkbaar, dat in een Kerk, waar ouder-
lingen zijn, het toezicht zeer veel te wen-
schen zal overlaten, omdat de predikant
die taak geheel aan de ouderlingen over-
laat en deze hun werk al te slof volbrengen.
Maar al biedt zelfs het presbyteriale
stelsel of het hebben van ouderlingen geen
absoluten waarborg voor het toezicht, zoo-
dra de ijver der ouderlingen verslapt, toch
zal daarom wel niemand beweren, dat
Calvijn met het instellen van het ouder-
lingengambt niet juist gezien heeft en deze
eigenaardige organisatie niet het juiste mid-
del is geweest, om in de Gereformeerde
Kerken het toezicht en de tucht beter te
handhaven dan dit in een andere Kerk
mogelijk is gebleken.

Nu is het onderscheid tusschen de be-
staande wijkverdeling en het door ons
bepleite parochiestelsel niet zoo bloot
formeel als onze lezer meent. Indien hij
zelf, zoals schrijver dezes, eerst jaren lang
in een kleinere Kerk ambtsdrager was ge-
weest en daarna in een der groote stads-
kerken het ambt van ouderling had vervuld,
zou het verschil tusschen beide hem wel
duidelijk zijn geworden. Om slechts op
een punt te wijzen. In een Kerkraad van
een kleine gemeente (in die staat volkomen
gelijk met een parochiekerk) kan op elke
Kerkraadsvergadering mededeeling worden
gedaan van wat de predikant en de ouder-
lingen bij het huisbezoek hebben waarge-
nomen; wordt de geestelijke toestand der
gemeente telkens besproken; is er toezicht
ook op de ouderlingen, of zij hun taak
getrouw waarnemen. Zelfs wordt in tal
van deze kleinere Kerken van den kansel
bekend gemaakt, welke gezinnen in de
week bezocht zullen worden, en kan daar-
door zelfs de gemeente controleeren, hoe
de ambtsdragers hun taak volvoeren. In
den Kerkraad van een groote stadskerk
gaat reeds zooveel tijd zoek aan het voor-
lezen van de notulen, de ingekomen
stukken, de aanvragen en afgiften van at-
testaten enz., dat er al zeer weinig tijd voor
de bespreking van de afzonderlijke ge-
meentelieden overblijft. Van een geregeld
rapport van het uitgebrachte huisbezoek
kan geen sprake wezen, reeds om de een-
voudige reden, dat het getal der ouderlingen
daartoe te groot en de beschikbare tijd te
kort is. In een Kerkraad van acht ouder-
lingen kan elk dezer ouderlingen aan het
woord komen om verslag uit te brengen,
in een Kerkraad van zestig ouderlingen niet.

Toch is dit niet het eenige bezwaar, dat
tegen het stelsel van de onverdeelde stads-
kerken bestaat.

Zoolang men te doen heeft met de mas-
sale stadskerk, is het ondoenlijk na te gaan,
wat toch zeker voor het toezicht op de
leden van zeer hoog belang is, wie getrouw
ter kerke komt en wie niet. In onze mas-
sale stadskerken heeft ieder predikant zijn
eigen »gehoor», dat hem volgt. Waar de
predikanten niet, zoals dit te Genève het
geval was, steeds in één kerkgebouw op-
treeden, maar beurtelings een dienst in elk
der kerkgebouwen vervullen, is daarvan
het gevolg, dat een deel der gemeente
steeds deze predikanten nawsandelt. Men
kan dit natuurlijk afkeuren, maar zoolang
de stadskerk een geheel vormt en dus alle
predikanten aan de geheele gemeente be-
hooren, is dit kwaad niet te keeren. Men
kan wel aan de menschen duidelijk maken,
dat zij hun eigen predikant moeten gaan
hooren en niet naar een naburige kerk
moeten gaan, om daar de predikatie te
beluisteren, omdat men daarmede aan de
eigen kerk schade doet; maar wanneer
men over acht, tien, of twaalf predikanten
beschikt, die allen dienen van een en
dezelfde Kerk zijn, waarom zou men dan
elken Zondag gebonden zijn aan hetzelfde
Kerkgebouw en niet dien predikant mogen
naalopen, aan wiens prediking men het
meest gehecht is? Maar juist dit »naaloo-
pen» van een bepaald predikant maakt,
dat het toezicht, dat de wijk-ouderlingen
hebben te houden, zoo goed als onmogelijk
wordt. Die wijkouderlingen zijn niet eens
verbonden aan het kerkgebouw, waar hun
eigen wijk zich bevindt, maar zitten, gelijk
men zegt, »op de leer» in een heel
ander kerkgebouw, of gaan, wanneer
zij vrij zijn, naar den predikant, die
hun het meest bevalt, of naar 't kerk-
gebouw, dat 't dichtst bij hun woning
staat. Van een controle zoals in kleinere
gemeenten, waar de leden in één kerkgebouw
saamkomen, en waar de ouderlingen ter-
stond merken, wanneer een lidmaat weg
blijft, is in onze stadskerken geen sprake.
Met hoe veel ijver ze ook vervuld mogen
zijn, controle op het kerkbezoek is voor de
ouderlingen in onze groote stadskerken
onmogelijk. De schuld daarvan ligt niet bij
hen, maar ligt aan het stelsel en daaraan
alleen. Verdeelde men de massale stads-
kerken in zelfstandige parochiekerken, elk
met één predikant, dan zouden de gemeen-
telieden niet meer gaan loopen; ze zouden
weten, dat de predikant dezer parochiekerk
hun predikant was, en de ouderlingen zouden
hun gemeentelieden kennen, en na kunnen
gaan, wie in de kerk ontbreekt. Het groote
gevaar dat onze stadskerken bedreigt, dat
de leden geheel onkerkelijk leven of zelden
ter kerke komen, zou dan kunnen worden
tegengegaan. Geen beter middel toch om
dit kwaad te keeren, dan dat zulke leden
weten, dat zij telkens weer bezocht worden,
wanneer zij de bediening des Woords ver-
zuimen.

Hetzelfde geldt natuurlijk evenzeer ten
opzichte van de catechisaties. Al mag in

enkele Kerken als regel zijn aangenomen,
dat de doopleden in een bepaalde wijk
ook bij hun wijkpredikant hebben te
catechiseren, algemeen is dit volstrekt niet,
en zelfs waar zulk een regel is ingevoerd,
wordt er in de praktijk nog weinig de hand
aan gehouden. Persoonlijke voorkeur beslist
ook hier. Het gevolg is, dat de een predi-
kant, die »in trek is», overstelt is met
catechisaties, en de ander, die niet zoo veel
naam heeft, zeer weinig catechisanten heeft.
En van controle, of metterdaad alle doop-
leden de catechisaties bezoeken, komt aldus
niets. In een kleinere stadskerk of dorps-
kerk zou het onmogelijk wezen, dat de
heeft van de doopleden de catechisaties
verzuimde, zonder dat de Kerkraad hier-
tegen maatregelen had genomen.

En evenzeer bestaat hetzelfde bezwaar
ten opzichte van het bezoek van het Avond-
maal. In kleinere gemeenten weet men
nauwkeurig wie aan het Avondmaal zijn
gewest en wie zijn weggebleven. In onze
groote stadskerken kan dit niet worden
nagegaan. Ieder gemeentelid kleist toch zelf
het kerkgebouw, waar hij aan het Avond-
maal zal deelnemen. Indien er zes of zeven
kerkgebouwen zijn, dan kan hij in elk dezer
kerkgebouwen aan het Avondmaal zijn ge-
weest. Maar wie zal uitmaken, of dit het
geval is geweest, want noch de predikanten,
die het Avondmaal bedienen, noch de
ouderlingen die aan tafel toezicht houden,
kennen de Avondmaalgangers persoonlijk.
Ook hier ontbreekt dus elke controle. Men
kan bij het huisbezoek wel vragen of iemand
trouw ten Avondmaal gaat, maar zelf dit
constateeren kan men niet. Had men daaren-
tegen het parochiestelsel ingevoerd, dan
behoorden alle leden van deze parochie in
eenzelfde kerk het Avondmaal te houden
en de ouderlingen zouden kunnen nagaan,
wie aan het Avondmaal deelnam.

Ook wat de oefening van de tucht be-
treft, geldt hetzelfde bezwaar. De tucht
dient o.m. om de sacramenten heilig te
houden. Maar hoe kan in een stadskerk
nu worden nagegaan, of iemand, die onder
censuur staat, ook metterdaad van het
Avondmaal afblijft? De Kerkraad kan
hem het Avondmaal verbieden, maar wan-
neer zulk een gecensureerde toch ten
Avondmaal wil gaan, dan is er geen con-
trole mogelijk. De ouderlingen, die in de
verschillende kerkgebouwen bij het Avond-
maal toezicht houden, kennen den gecen-
sureerde niet persoonlijk; alleen de wijk-
ouderlingen zijn met hem in aanraking ge-
komen, maar deze wijk-ouderlingen kunnen
niet bij elk Avondmaal in de gemeente, ook
al wordt dit in andere kerkgebouwen bedien-
d, tegenwoordig zijn. Oudtijds, en ook te Genève
was dit gewoonte, trachtte men aan dit
bezwaar nog tegemoet te komen, doordat
ieder, die aan het Avondmaal wilde deel-
nemen, aan den predikant of wijk-ouderling
een Avondmaalspenning moest vragen, die
dan bij het Avondmaal zelf aan de daar
dienstdoende ouderlingen moest getoond
worden. Maar ook dit middel van controle,
dat vroeger ook in onze groote steden aan-
gewend werd, raakte allengs in onbruik.
Thans staat het in onze groote stadskerken
dan ook zoo, dat feitelijk ieder, of hij lid-
maat of geen lidmaat der Kerk is, of hij
gecensureerd is of niet, aan het Avondmaal
kan deelnemen. Niet omdat de Kerkraad
het Avondmaal voor ieder openstelt, maar
omdat noch de predikant, die het Avond-
maal bedient, noch de ouderlingen, die daar
toezicht houden, de Avondmaalgangers
kennen.

Natuurlijk zou hieraan nog wel meer
zijn toe te voegen, maar de hier genoemde
feiten zijn wel voldoende om aan te toonen,
waarom we het bestaande stelsel veroor-
deelen en op de invoering van een ander
en beter stelsel aandringen.

Wat bovendien, zodra het parochie-stelsel
werd ingevoerd, ook het aantal predikanten
en ouderlingen zou worden uitgebreid, en
de voorstelling, alsof de omzetting van de
bestaande wijken in zelfstandige Kerken,
geen verschil zou maken wat het aantal
ambtsdragers betreft, onjuist is, zou de
praktijk leeren. Een Kerkraad van een
stadskerk, die nu reeds veertig of zestig of
achtig ouderlingen telt, is reeds zulk een
groot lichaam, dat men aan uitbreiding
niet denken kan. En toch is dit aantal voor
de richtige bearbeiding der gemeente on-
voldoende. Breekt men de eenheid der
stadskerk en richt men parochiekerken op,
dan kan van elk dezer parochiekerken het
aantal ouderlingen verdubbeld worden. En
evenzeer zou men dan al zeer spoedig tot
de overtuiging komen, dat het bestaande
aantal predikanten veel te klein is en be-
langrijk moet uitgebreid worden. In Rot-
terdam, waar zeven predikanten zijn voor
een gemeente van ± 18000 zielen, heeft
thans elke predikant voor ± 2500 zielen
te zorgen. Dat dit een onmogelijke taak
is, behoeft wel niet betoogd te worden.
Het aantal zou minstens verdubbeld moeten
worden. Dat dit niet geschiedt, is alleen
een geldquaestie. Maar er is een wet, die
leert, dat hoe groter de gemeente is, de
offervardigheid des te kleiner wordt.
Deelde men de stadskerk in parochiekerken
in, dan zou de verantwoordelijkheid ook beter
gevoeld worden en de offervardigheid
stijgen.

Onze eeredienst.

De vraag hoe de eeredienst moet wor-
den ingericht, staat niet bij den predikant
ter beslissing, maar bij den kerkeraad.
Zelfs is voor een belangrijk deel van den
eeredienst ook de kerkeraad niet vrij, maar
gebonden aan hetgeen onze Generale Syno-
des hebben vastgesteld. Met name geldt
dit van de bediening der sacramenten, de
oefening van de tucht, de indienststelling
der ambtsdragers en de kerkelijke bevesti-
ging van het huwelijk. Want voor al deze

kerkelijke plechtigheden heeft de Generale
Synode het gebruik van bepaalde formulie-
ren voorgeschreven. En het spreekt wel
van zelf, dat elke Kerkeraad hieraan ge-
bonden is en dus ook elk predikant. Geen
predikant en geen kerkeraad heeft het
recht om deze liturgische formulieren te ver-
anderen of andere daarvoor in de plaats
te stellen. Alleen de Generale Synode
is hiertoe bevoegd.

Waar dit vaststaat, doet zich toch in de
praktijk tweemaal vraag voor, waarop het
wel goed is een publiek antwoord te geven.

De eerste vraag is deze, of de gebon-
denheid van den predikant aan deze for-
mulieren zoover gaat, dat hij in geen geval
van de letter dezer formulieren mag afwij-
ken en dus verplicht is ze letterlijk voor
te lezen.

Het antwoord hierop kan niet moeilijk
wezen.

Natuurlijk is elke wijziging in deze for-
mulieren, die op willekeur berust of om-
dat de predikant met den dogmatischen in-
houd van het formulier niet eens is,
ongoorloofd. Vooral bij de bediening van
het Sacrament treedt de predikant op niet
om zijn particuliere gevoelens tot uiting te
brengen, maar om uit te spreken, wat de
Kerk aangaande dit Sacrament belijdt. Hij
mikt dus elk recht en elke bevoegdheid
om eigenmachtig in dit kerkelijk vastge-
stelde formulier wijzigingen aan te brengen,
teneinde daardoor zijn private opvattingen in
plaats van de belijdenis der Kerk te stellen.
Toen dan ook in de 17e eeuw enkele
predikanten in de provincie Utrecht, die
bezwaa hadden tegen de uitdrukking in
ons doopsformulier, dat »uwe kinderen in
Christus geheiligd zijn», daarin wijziging
aanbrachten, hebben de Provinciale Synoden,
volkomen terecht, dit verboden en gelast,
dat deze predikanten zich stipt aan het
Formulier hielden te houden, op straffe van
anders gesuspendeerd te worden in hun ambt.

Wanneer dan ook nu sommige predikanten,
naar ons gemeld wordt, het dankgebed na
den Doop weglaten, omdat zij het met
den inhoud van dit gebed niet eens zijn,
dan doen zij een kerkelijk ongeoorloofde
daad. Hebben zij tegen dit dankgebed na
den Doop bezwaar, dan behooren zij dit
bezwaar langs kerkelijken weg ter kennis
van de Generale Synode te brengen en
haar beslissing af te wachten. Maar eigen-
machtig een gebed weg te laten, dat in de
Liturgie is voorgeschreven, komt hun
niet toe. En de kerkeraaden hebben wel toe
te zien, dat de predikanten zich zulke eigen-
machtige veranderingen in de liturgie niet
veroorlooven. Anders krijgen we een dominees-
heerschappij evenals in de Hervormde
Kerk, waar de willekeur van den predikant
beslist.

Maar geheel anders staat de zaak, wan-
neer de omstandigheden zelf tot een wij-
ziging van het liturgische formulier nood-
zaken. Wanneer het huwelijk bevestigd
moet worden van echtelieden, die verre
boven de jaren zijn gekomen om nog
kinderen te krijgen, zou het een dwaasheid
wezen het formulier letterlijk voor te lezen
en in het gebed voor deze echtelieden nog
te spreken van »de kinderen, die het God
believen zal hun te geven». Het spreekt
wel van zelf, dat in zulk een geval deze
woorden moeten weggelaten worden, om-
dat men in het gebed toch geen dwaas-
heden zeggen mag. En evenzoo is het
duidelijk, dat wanneer bij den doop de
moeder aanwezig is, het niet aangaat in het
doopsformulier letterlijk te vragen of »de
vader of getuige belooft het kind in de
Gereformeerde religie te zullen opvoeden»,
maar niet de moeder te noemen. Ons
formulier is gemaakt in een tijd, toen de
kinderen zoo spoedig mogelijk na de ge-
boorte gedoopt werden en de moeders er
dus niet bij waren. Maar nu men thans
meestal met den Doop wacht, totdat de
moeder hersteld is, spreekt het van zelf,
dat de moeder dan ook met name genoemd
moet worden. Er kan verschil bestaan over
de vraag, of het wenschelijk is den Doop
zoolang uit te stellen, dat de moeder er
bij kan zijn. De *Heraut* heeft in dit opzicht
steeds het pleit gevoerd voor den vroegdoop,
die ook bij onze Gereformeerde vaders
in gebruik was. Niet omdat de moeder
niet bij den Doop mag zijn, maar omdat,
gelijk onze Kerkenorde zegt, het verbond
Gods zoo spoedig mogelijk aan de kinderen
behoort verzegeld te worden. Maar voor-
zooverre nog een belangrijk deel van de
gemeentelieden dit niet inzien en meenen,
dat een uitstel van enkele weken, teneinde
de moeder bij den Doop tegenwoordig te
laten zijn, geen bezwaar oplevert, mag
men wel trachten door onderwijzing deze
leden van gedachte te doen veranderen,
maar niet de moeder bij den Doop van
haar kind als quantité négligeable be-
schouwen. De taak der opvoeding berust
op beide ouders, en wanneer beide aanwe-
zig zijn, moet van beiden de doopsbelofte
worden afgevraagd. De Generale Synode
van Arnhem 1902 art. 192 heeft dan ook
terecht uitgesproken, dat »wanneer de
moeder bij de bediening van den doop
aanwezig is, er geen reden is, haar in de
derde doopvraag niet te noemen». Trou-
wens, wanneer de vader afwezig is of geen
lid van de gemeente, zodat de moeder het
kind ten doop presenteert, zal toch ieder
predikant wel verplicht wezen de moeder
te noemen, al komt haar naam in het
Doopsformulier niet voor. En evenzoo zal,
om een derde voorbeeld te noemen, wan-
neer een lid van een andere Kerk bij ons
inwoont, omdat op die plaats geen Kerk
van zijn kerkformatie aanwezig is, de tweede
doopvraag gewijzigd moeten worden, wan-
neer zulk een persoon den doop voor zijn
kind aanvraagt, want men zou van hem
de belofte niet kunnen eischen, dat hij dit
kind zal opvoeden in de »Gereformeerde
leer» of de leer, die in de Kerk alhier ge-
leerd wordt. In al deze genoemde geval-
len is van een dogmatische wijziging in

het Formulier geen sprake, maar alleen
van een verandering door toevallige om-
standigheden geëischt en waardoor aan den
inhoud van het Formulier zelf geen schade
wordt toegebracht. En letterkechten zijn
de Gereformeerden nooit geweest.

De tweede vraag kan korter beantwoord
worden, omdat zij niet de vastgestelde for-
mulieren geldt, maar de regeling die op
een bepaalde plaats hetzij door den Ker-
keraad is vastgesteld of door gewoonte
recht verkreeg. Zoo heeft men op onder-
scheidene plaatsen de gewoonte, dat de
predikant zelf heel den dienst leidt van het
eerste psalmgezang af, terwijl op andere
plaatsen de voorlezer het eerste gezang
opgeeft en de predikant pas onder het
zingen optreedt en daarna het votum uit-
spreekt en opgeeft wat er zal gelezen
worden. Zoo zijn er enkele Kerken, waar
men na 't voorlezen van de Wet het slot-
vers zingt van de Berijming der tien ge-
boden en na de Geloofsartikelen het laatste
vers van den Avondzang. En zoo zijn er
meer verschillen in dit deel van den eere-
dienst. Ook bij dit alles nu behoort als
regel te gelden, dat de beslissing bij den
Kerkeraad staat. Natuurlijk zal de predikant
hierin leiding hebben te geven en de Ker-
keraad zal tegenover zijn eigen predikant
niet straf hebben op te treden, maar zoo-
veel mogelijk met zijn gevoelens hebben
rekening te houden. Maar wanneer een
predikant op een vreemde plaats optreedt,
behoort hij, waar het hier toch middel-
matige zaken geldt, zich te schikken
naar de gewoonte van die Kerk en niet
zijn eigen gewoonte hebben door te zetten.
Dat zou niet stichten, maar ontstichten.
De hoorders zijn aan zulke afwijkingen
niet gewend en zouden daardoor in de
war raken. De aandacht zou er door worden
afgeleid van het geestelijke, wat de hoofd-
zaak moet wezen. En er is geen enkele
reden denkbaar, waarom een predikant in
zulke toch zeer ondergeschikte quaesties
zich niet schikken zou naar de gewoonte
der plaatselijke Kerk. Ook wie als gast in
een vreemd huis vertoef, schikt zich niet
beleeftheid naar de usantie van dit gezin,
maar dringt zijn eigen gewoonten niet op.

Dr. H. H. K.

Kootwijken Scholen

In hartelijken dank ontvangen van den Heer
D. de Bruyn H.J. te Hazerswoude, gevonden
collecte Geref. Kerk f 10.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Em. Pred.

Velperweg 88, Arnhem.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Raadsel — Schaeck — Kamperfoelie —
Hegira — Handelingen 2.

N. B. Het raadsel door u bedoeld, is een
zeventig jaar oud, en werd vervaardigd door
wijken J. De Lefde. Het is in zijn soort een
meesterstuk. Beijnde raadsets toch zijn veelal
pruichichten.

Het luidt zoo:

Ik overleugel 't meenschelijk verstand.
Geen kennis die in mij niet werd besloten,
Geen wijze dien het immer heeft verdrotten
Zijn dien te kluisuren in mijn engen hand.

Mijn mond omkroont der vorsten achthaar
[hoofd];
Ik wijs het aan wien ge eere moet verleenen.
Wie mij verliest, gaat gansch versuft daar
[hunen].

Als ware in mij ook zijn verstand geroofd.

Ik ben door kunst der dieren pels ontvlucht,
Mijn kleur is zwart; soms ben ik wit van
[verven].
Maar somber vaak wanneer uw dierbren
[sterven].

En als gij jubelt, zweef ik in de lucht.

Ziedaar het vers. De oplossing van het raadsel
behoef ik er wel niet bij te voegen.

Een onzer lezers heeft een oud versje ge-
vonden, dat niet op het ontzet van Leiden 1573.
Hij bijgijft het echter niet geheel, en had
graag eenige toelichting.

Geven we eerst het vers.

Doen Godes hant
Dreef den vijant
Bij nacht uit Lammen schans,
Kreegh Schaeck deez' pot,
Riep aan Boisot
Mooght over dammen thans.

Hoe Leiden, na een lange belegering door de
Spa-jarden, eindelijk ontzet werd, is wel be-
kend. Men had de dijken rondom de stad
doorgestoken, om door het instroomende water
de Spa-jarden te verdriyven. Maar deze waren
sterk gelegerd, vooral in de schans van Lammen,
dicht bij de stad. Een vloot van glauboomde
schepen, onder bevel van des Prinsen admiraal
Boisot, lag gereed om de stad te helpen, doch
kon niet opvaren daar het water niet genoeg
rees. Bovendien lag de sterke schans als een
hinderpaal tusschen de belegerden en hun be-
vrijders.

Eindelijk echter, 2 Oct. zette het water zóó
op, dat de vijand, vreezende te verdriyven,
strok en ook de schans ontruimde. In de be-
nuwde stad werd dit gemerkt. Een jonkman,
Schaeck geheten, bood aan te gaan onder-
zoeken of de schans van Lammen werkelijk
ontruimd was. Toen hij, daar gekomen, niemand
zag, ging hij naar binnen en vond alles in der
haast verlaten. Alereerst deed hij zich te goed
aan den nog warmen hutsop, dien hij in een
metalen kookketel vond. Daarna spoedde hij
zich terug om de goede tijding in Leiden te
brengen.

De ketel of pot werd bewaard, en is, zoover
ik weet, nog te zien. Het vers is er denklijk
op gegrift. Het beteekent alsoo dit:

Toen Gods hand den vijand bij nacht uit de
schans te Lammen dreef, kreeg Schaeck dezen

pot en riep Boi-
dijk en damme
de vijand is afg-

Kunt u mij
hoe de plant,
gaam komt? I
duikt mij, niets
te maken.

Neen zeker
van die plant
wilt de geiten
het Italiaansch
naar de vele g
en het Fransch
gevoele is d
folia, gelijk er

Deselbe vras
O.langs las
200 der Hegira
Mahomed, d
622 na Chr.,
had. Die vlue
dat de Mahom
jaren rekenen.
van de Mahom
Het jaar bove
ning het jaar 8

In Hand. 2
voor van vers
waat zijn die
d. name vers
Laat ons zi
9, 10 en 11.

Pathers, en
wouers zijn v
Cappadocie, P
En Phrygie,
deelen van L
uitlandsche R
genooten.

Creteusen ei
De drie e
Moders en E
woordige Pers
daarvan bij d
Perzen.

Mesopotami
Euphrate en
Turkij.

Capadocie
wat wij nu h
gelijk in va. 9
Fryg en d
Lybie ligt op
thans Tripoli
»Uitlandsche F
die tijdelijk te

Creteusen z
later ook wel
De overige
behoeven.

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gekozen h

BR
J. R. te G.
wij gek